

Methodiek COM – Praktijkvoorbeeld 2^e klas VO

Oktober 2022

Bollen H., Dood, C., Hagedoren, E., Horions, K., Thijssen S., Van Mulken S.

Methodiek COM – goed voorbeeld voortgezet onderwijs

Inleiding

Uit onderzoek weten we dat er meer nodig is om een compenserend dyslexiehulpmiddel succesvol in te zetten dan alleen het simpelweg aanbieden van een hulpmiddel ([Scheltinga & Siekman, 2021](#)). In dit voorbeeld laten we zien aan de hand van een casus hoe je een leerling kunt ondersteunen bij het succesvol inzetten van een dyslexiehulpmiddel.

Bij de implementatie van het hulpmiddel wordt gebruik gemaakt van de methodiek COM (Compenserende dyslexiehulpmiddelen Op Maat, zie www.dyslexiehulpmiddelen.com). In het stappenplan, behorende bij de methodiek, onderscheiden we verschillende fasen bij de implementatie van een dyslexiehulpmiddel: voorbereiding, instructie, gebruik en evaluatie en nazorg (zie deze poster voor een [visuele weergave van de methodiek](#)). In dit voorbeeld wordt je stap voor stap meegenomen door deze verschillende fasen.

Even voorstellen: Melissa

Melissa is 14 jaar oud. Ze zit in de 2^e klas van het voortgezet onderwijs. Omwille van haar dyslexie volgt ze begeleiding bij een dyslexiedeskundige / logopedist. Verder kreeg ze ook de diagnose dyscalculie en ADD. In functie van het verbeteren van de participatie in de school gerelateerde activiteiten is bij Melissa begeleiding opgestart aan een frequentie van 1 uur per week. Ze geeft aan behoefte te hebben aan coaching en een technisch hulpmiddel, zodat de lees- en spellingproblemen de participatie op school niet belemmeren. Tijdens de begeleiding werden de verschillende fasen van het stappenplan van de methodiek COM doorlopen.

IPPA – basisinterview

Problematische activiteiten in het dagelijks leven waarvan je verwacht of hoopt dat ze verminderen door jouw dyslexiehulpmiddel	Hoe belangrijk is deze activiteit 1=totaal niet belangrijk 2=niet zo belangrijk 3=een beetje belangrijk 4=vrij belangrijk 5=zeer belangrijk	Hoeveel moeite kost deze activiteit 1=totaal geen moeite 2=klein beetje moeite 3=redelijk wat moeite 4=veel moeite 5=te veel moeite om te doen
1 Ik wil minder spellingfouten en fouten aan hoofdletters en leestekens maken.	4	5
2 Ik ben traag bij het schrijven in mijn handboeken als er van het bord moet worden overgeschreven of als de docent het dicteert. Het antwoord bedraagt 4 tot 5 zinnen en de docent gaat verder terwijl ik het vorige nog niet klaar heb. Ik moet tijdens pauzes vaak binnenblijven om bij te werken. Daarbij is horen hoe een woord geschreven moet worden moeilijk.	5	5

3 Ik ben traag bij het invullen van de toetsen (leestempo en schrijftempo). Ik moet veel aandacht geven aan de spelling en ben onzeker over mijn antwoorden. Ik heb nog tijd nodig om na te kijken. De docent gaat dan verder met de volgende les, dus moet ik dat ook weer bijschrijven tijdens de pauze. Ik ben altijd als laatste klaar.	5	5
4 Mijn antwoorden zijn te langdradig en te uitgebreid. Ik kom niet tot de kern van wat ik moet antwoorden, zeggen de docenten.	3	5
5 Tijdens het leren is het moeilijk om samenvattingen te maken. Ik schrijf te veel over en zie het belangrijkste niet, de kern. Ik besteed daarvoor veel tijd aan het leren en ken het dan nog niet.	4,5	5
6 Leren zelf vraagt veel meer tijd, het lezen duurt langer. Ik neem weinig pauze en spreek minder af met vrienden om te kunnen leren. Thuis laat ik mij ondervragen en dan ken ik het, op de toets heb ik toch slechte punten.	5	5
7 Frans en Engels zijn heel moeilijk voor mij, vooral de woordenschat en de werkwoorden onthouden. De juiste uitspraak is ook moeilijk.	5	5
Totaalscore (gemiddelde 'probleem-last')	$((4 \times 5) + (5 \times 5) + (5 \times 5) + (3 \times 5) + (4,5 \times 5) + (5 \times 5) + (5 \times 5)) : 7 = 157,5 : 7 = 22,5$	

Betrokken partijen

 LEERLING MET DYSLEXIE EN OUDERS	<ul style="list-style-type: none"> • Melissa • Ouders
 DOCENT SCHOOLLEIDING	<ul style="list-style-type: none"> • Docenten • School

DYSLEXIEDESKUNDIGE

- Dyslexiedeskundige (dyslexiecoach)

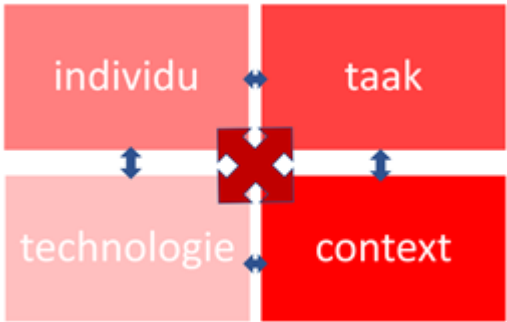
Tijdljn

Groep	Tijdstip	Fase methodiek COM			Individueel
Voortgezet onderwijs, 2 ^e klas	augustus	Voorbereiding			Psycho-educatie met bewustwordingsfilmpjes, oudergesprekken en infoavonden
	september				Overleg met leerkracht, dyslexiedeskundige en ouders
				Instuctie	
			Afnemen IPPA-basisinterview door dyslexiedeskundige met Melissa en ouders		
			Ouders schaffen een laptop aan waar leerling thuis en op school mee kan werken.		
			Dyslexiecoach maakt de software en de digitale schoolboeken beschikbaar zijn voor leerling en ouders		
			Technische training van het hulpmiddel en kennismaking met digitale schoolboeken		
			Begeleiding gericht op de ondersteuningsbehoefte sessie 1		
	oktober			Begeleiding gericht op de ondersteuningsbehoefte sessie 2	Melissa gebruikt het hulpmiddel thuis
	november				Begeleiding gericht op de ondersteuningsbehoefte sessie 3
					Overleg met ouders en school over de overstap van het gebruik van het hulpmiddel in de klas
					Melissa gebruikt het hulpmiddel in de klas
december				In kaart brengen van problemen met de randvoorwaarden en samen zoeken naar oplossingen	
januari				Begeleiding gericht op de ondersteuningsbehoefte sessie 4	
				Begeleiding gericht op de ondersteuningsbehoefte sessie 5	
				Afname evaluatie-instrument dyslexiehulpmiddel door	

					Evaluatie en nazorg	dyslexiedeskundige met Melissa en ouders Evaluatie-overleg met ouders, school en dyslexiedeskundige
--	--	--	--	--	---------------------	--

Fase voorbereiding: selectie (SETT-model)

De dyslexiedeskundige probeert samen met Melissa en haar moeder een eerste indruk te krijgen van zijn ondersteuningsbehoefte. Hiervoor wordt het SETT-model gebruikt. In deze video zie je hoe dit gesprek zou kunnen gaan.

SETT-model	
Individu	<p>capaciteiten en beperkingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door de aanwezigheid van haar dyslexie heeft ze moeite met het correct plaatsen van leestekens. • Het gebruik van een voorwerp om te voelen of prutsen kan helpen om op te letten en de aandacht/alertheid te regelen. • Melissa is gemotiveerd maar is sneller afgeleid door haar ADHD. <p>vaardigheden mbt technologie nagaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Melissa kan zelfstandig gebruik maken van een computer en een voorleesapp. • Melissa gebruikt spellingscontrole en woordenboeken waardoor de zelfstandigheid vergroot. • Haar snelheid van typen is nog traag, omdat ze vaker spellingsfouten maakt en dit veel tijd kost om de spellingsfouten te traceren en aan te passen. <p>gevoelens rond werken met pc</p> <ul style="list-style-type: none"> • Melissa is bang voor de reactie van medeleerlingen. 'ik wil niet anders dan anderen zijn'. • Melissa vraagt zich af of het noodzakelijk is om een laptop dagelijks mee te nemen, aangezien het veel gewicht is en bang is dat de laptop snel stuk gaat.
Taken	<p>Taken die:</p> <p>(met succes worden uitgevoerd)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door de tekst te visualiseren, schematiseren of mindmaps ervan te maken, lukt het Melissa om een tekst te begrijpen zonder het meerdere keren te hoeven lezen. <p>(die nog hulp nodig hebben)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Melissa heeft moeite met werkwoordvervoeging en –spelling bij alle talen. • Melissa vindt woordenschat inprenten en onthouden moeilijk <p>(die met hulp tot een groter succes leiden)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Melissa geeft aan de spellingsfouten bij alle talen te willen verminderen, hiervoor is het belangrijk dat ze een hulpmiddel gebruikt (voorlezen, spellingcorrector, homofonen). <p>(de verschillende vaardigheden nodig voor een taak)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Melissa vindt teksten begrijpen/ studeren in alle talen moeilijk (ik begrijp niet meteen wat ik lees). Voorleessoftware me daarbij. • Melissa heeft bij het vak wiskunde moeite met het interpreteren van wiskundige stellingen, dit komt door de aanwezigheid van dyscalculie en dyslexie.

Technologie	<p>snel en makkelijk te bedienen</p> <ul style="list-style-type: none"> Het is belangrijk dat het hulpmiddel in meerdere situaties ingezet kan worden aansluit bij de behoeften en wensen van Melissa. Een hulpmiddel dat bij Word ingezet kan worden zou een goede oplossing zijn. <p>beoogde effect</p> <ul style="list-style-type: none"> Melissa ervaart minder problemen bij het uitvoeren m.b.t. school gerelateerde activiteiten. <p>Randvoorwaarden</p> <ul style="list-style-type: none"> Melissa beschikt over een laptop, die zij van thuis mee kan nemen naar school. <p>training voor alle partijen</p> <ul style="list-style-type: none"> Melissa zal begeleid worden door de dyslexiedeskundige om het hulpmiddel te leren kennen en te gebruiken. <p>verantwoordelijke bij problemen</p> <ul style="list-style-type: none"> Leverancier en dyslexiedeskundige <p>verplaatsbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> Er moeten afspraken gemaakt worden over wanneer het hulpmiddel ingezet mag worden, dus bij welke vakken. Ook belangrijk om af te spreken waar ze de laptop bewaart op school. Dit in verband met het gewicht en de kwetsbaarheid. <p>technologische ontwikkelingen</p> <ul style="list-style-type: none"> Digitale schoolboeken gebruik je samen met voorleessoftware. Dan kan je de tekst laten voorlezen in verschillende talen en in je boek typen met spellingscontrole.
Context	<p>De leerling functioneert in verschillende contexten</p> <ul style="list-style-type: none"> Melissa zal haar dyslexiehulpmiddel in alle situaties (thuis en op school) gebruiken. Het technische hulpmiddel zal voornamelijk ingezet worden bij talige vakken.
Match individu-taak-context-technologie	<p>Kosten- en tijdsinvestering</p> <ul style="list-style-type: none"> Ouders investeren zelf in een laptop, dus de software wordt via school aangeschaft. <p>Uitproberen van gemaakte keuzes</p> <ul style="list-style-type: none"> Mama heeft zich bij verschillende leveranciers geïnformeerd en uiteindelijk een keuze gemaakt. <p>Evaluatiegesprek na periode gebruik ondersteunende technologie</p> <ul style="list-style-type: none"> Afname meetinstrument COM gesprek op school

Evaluatie

Om het gebruik van het hulpmiddel te evalueren is het [evaluatie-instrument dyslexiehulpmiddel](#) afgenomen bij Melissa. In deze video zie je een voorbeeld van een evaluatiegesprek.

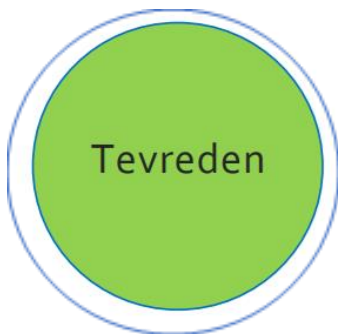
Algemene tevredenheid

Hoe tevreden ben je over de verstrekking van het hulpmiddel?

Tevreden	Matig tevreden	Niet tevreden
Moeder en Melissa zijn goed geïnformeerd over het proces van verstrekking. De gegevens van de leverancier zijn tevens met moeder en Melissa gedeeld. Voor het gebruik van het hulpmiddel zijn alle randvoorwaarden aan bod overlopen.		

Hoe tevreden ben je over je hulpmiddel?

Tevreden	Matig tevreden	Niet tevreden
Over het hulpmiddel zelf is Melissa tevreden. Ze geeft aan een positief gevoel te hebben over het gebruik van het hulpmiddel. Van de zeven		

<p>activiteiten vanuit het IPPA-interview, zijn er in vier van deze activiteiten een groei merkbaar. Dit betekent dat ze minder moeite hoeft te doen om bepaalde activiteiten uit te voeren en ze hier ook minder last van heeft.</p>		
---	--	--

Hoe tevreden ben over hoe je hulpmiddel je helpt?

Tevreden	Matig tevreden	Niet tevreden
	<p>Over de ervaren meerwaarde gebruik is Melissa matig tevreden. Dit komt omdat ze het hulpmiddel op school mag inzetten, maar dit niet zonder slag of stoot gaat. Het onderdeel 'ervaren meerwaarde gebruik' zou voor Melissa als tevreden bestempeld kunnen worden, wanneer ze het dyslexiehulpmiddel in alle situaties kan inzetten.</p>	

'Kun je je dyslexiehulpmiddel gebruiken in alle situaties van het dagelijks leven, waarin je dit graag zou willen?' Waarom wel/niet? Heb jij zelf suggesties voor oplossingen?

Melissa kan haar hulpmiddel niet tijdens elke les inzetten, omdat docenten twijfelen over de meerwaarde van het hulpmiddel. Melissa gaf aan dat de docenten de indruk krijgen dat ze spiekt tijdens het gebruik van het hulpmiddel. Samen met de dyslexiedeskundige wordt er gekeken naar eventuele oplossingen, zodat de docenten de meerwaarde van het dyslexiehulpmiddel gaan inzien. Deze oplossingen zullen tijdens het gezamenlijke evaluatie-overleg besproken worden.

IPPA-follow-up interview

Problematische activiteiten in het dagelijks leven waarvan je verwacht of hoopt dat ze verminderen door jouw dyslexiehulpmiddel	September 2 ^e klas VO		Januari 2 ^e klas VO
	Hoe belangrijk is deze activiteit 1=totaal niet belangrijk 2=niet zo belangrijk 3=een beetje belangrijk 4=vrij belangrijk 5=zeer belangrijk	Hoeveel moeite kost deze activiteit 1=totaal geen moeite 2=klein beetje moeite 3=redelijk wat moeite 4=veel moeite 5=te veel moeite om te doen	
1 Ik wil minder spellingfouten en fouten aan hoofdletters en leestekens maken.	4	5	4
2 Ik ben traag bij het schrijven in mijn handboeken als er van het bord moet worden overgeschreven of als de docent het dicteert. Het antwoord bedraagt 4 tot 5 zinnen en de docent gaat verder terwijl ik het vorige nog niet klaar heb. Ik moet tijdens pauzes vaak binnenblijven om bij te werken. Daarbij is horen hoe een woord geschreven moet worden moeilijk.	5	5	3
3 Ik ben traag bij het invullen van de toetsen (leestempo en schrijftempo). Ik moet veel aandacht geven aan de spelling en ben onzeker over mijn antwoorden. Ik heb nog tijd nodig om na te kijken. De docent gaat dan verder met de volgende les, dus moet ik dat ook weer bijschrijven tijdens de pauze. Ik ben altijd als laatste klaar.	5	5	3,5
4 Mijn antwoorden zijn te langdradig en te uitgebreid. Ik kom niet tot de kern van wat ik moet antwoorden, zeggen de docenten.	3	5	4
5 Tijdens het leren is het moeilijk om samenvattingen te maken. Ik schrijf te veel over en zie het belangrijkste niet, de kern. Ik besteed daarvoor veel tijd aan het leren en ken het nog niet.	4,5	5	5
6 Leren zelf vraagt veel meer tijd, het lezen duurt langer. Ik neem weinig pauze en spreek minder af met vrienden om te kunnen leren. Thuis laat ik mij ondervragen en dan ken ik het, op de toets heb ik toch slechte punten.	5	5	5
7 Frans en Engels zijn heel moeilijk voor mij, vooral de woordenschat en de werkwoorden onthouden. De juiste uitspraak is ook moeilijk,	5	5	5
Totaalscore (gemiddelde 'probleem-last')	$((4 \times 5) + (5 \times 5) + (5 \times 5) + (3 \times 5) + (4,5 \times 5) + (5 \times 5) + (5 \times 5)) : 7 = 157,5 : 7 = 22,5$		$((4 \times 4) + (5 \times 3) + (5 \times 3,5) + (3 \times 4) + (4,5 \times 5) + (5 \times 5) + (5 \times 5)) : 7 = 119,5 : 7 = 17,07$

Ervaringen, observaties, knelpunten en succesfactoren

De school is heel terughoudend in het proces waardoor het Melissa belemmerde in het gebruik van het hulpmiddel. Ze hebben de keuze gemaakt om over te stappen naar een andere school die wel

begeleiding bieden in het proces. We zien dat na een periode van 4 maanden de ervaren problemlast verminderd is, maar nog hoog is. Het is belangrijk om verder te werken aan de activiteiten van het IPPA-interview zodat Melissa meer zelfstandigheid, controle en rust gaan ervaren. Er zouden hiervoor nog vervolgssessies bij de dyslexiedeskundige gepland kunnen worden.

Concrete aanwijzingen en materialen

- Meer informatie over de methodiek COM : www.dyslexiehulpmiddelen.com
- [SETT-model](#)
- [IPPA-basisinterview](#)
- [Evaluatie-instrument dyslexiehulpmiddel](#)
- Bekijk ook de andere voorbeelden op www.dyslexiehulpmiddelen.com of [Dyslexie Centraal | Leren | Goede voorbeelden](#)

© 2022

Colofon

Deze informatie voor www.dyslexiehulpmiddelen.com is bijgesteld in het kader van het Stimuleringsprogramma Aanpak Dyslexie (www.dyslexiecentraal.nl) door de COM-ICT Werkgroep.